Bæredygtighed på bedriftsniveau

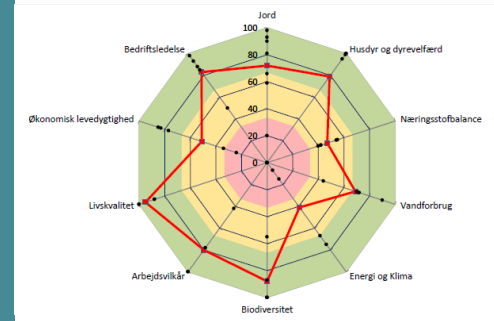

Møde på basis af erfaringer fra arbejde med bæredygtighed og RISE bæredygtighedstjek.

Medvirkende:
Frank Oudshoorn, Specialkonsulent, SEGES-Økologi Innovation
Anette Christiansen, Miljøchef L&F Axelborg
Tommy Dalgaard, Aarhus Universitet, Agro ecology
Poul Erik Nielsen, Økologichef, LandboNord
Leif Friis Jørgensen, direktør Naturmælk
Jette Jakobsen, Økologisk Mælkeproducent
Trine Riis Jeppesen, Miljørådgiver SAGRO

STØTTET AF
fonden for
økologisk landbrug

SEGES

LANDBRUG FØDEVARER

Program 10-03-2017

13.00-13.10	**Velkomst og gennemgang af eftermiddagens program** Frank Oudshoorn
13.10-13.25	**L&F's arbejde med bæredygtighed generelt** Annette Christiansen, miljøchef, Virksomheds & Bedriftsmiljø, L&F
13.25-13.45	**Bæredygtighed for producent og forbruger** Leif Friis Jørgensen, direktør, Naturmælk
13.45-14.05	**Bæredygtig ressourceanvendelse** Tommy Dalgaard, professor, AGRO, Aarhus Universitet
14.05-14.25	**Brugen af RISE på parameterniveau og opfølgning på resultaterne** Poul Erik Nielsen, økologichef, Landbosyd
14.25-14.45	**Kaffe**
14.45-15.15	**Økologisk mælkeproducent *Jette Jakobsen* og reflekterer på deres erfaringer med redskaber til at vurdere bæredygtighed** Miljørådgiver fra SAGRO Trine Jeppesen
15.15-15.35	**Status mht. arbejdet med RISE og den videre metode udvikling på bedriftsniveau** Frank Oudshoorn, specialkonsulent, Økologi Innovation, SEGES
15.35-16.00	**Afsluttende diskussion om anvendeligheden af RISE på rådgivningsniveau** - Hvad vil vi fremover? - Hvordan synliggør vi arbejdet med RISE og bæredygtighed for omverdenen?

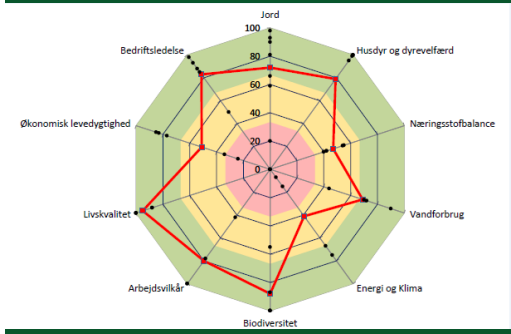

SEGES

At styrke det fælles videngrundlag om, hvordan der kan arbejdes med bæredygtigheden på bedriftsniveau

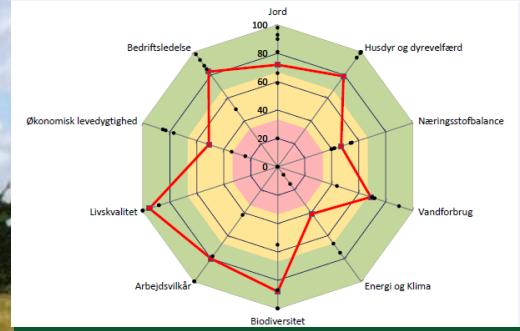

At informere medlemmer og medarbejdere i L&F om arbejdet med bæredygtighed,

At komme nærmere potentialet for arbejdet med bæredygtighed på bedriftsniveau fx med RISE:

1. Hvilke aktører i fødevareerhvervet kan værktøjet være relevant for?
2. Hvilke faglige og kompetencemæssige indsatser er der brug for
3. Hvordan kan der arbejdes med en koordineret indsats, hvor RISE eventuelt indgår

SEGES

En mere bæredygtig fødevaresektor, ved Anette Christiansen, Miljøchef L&F

SEGES

LANDBRUG FØDEVARER

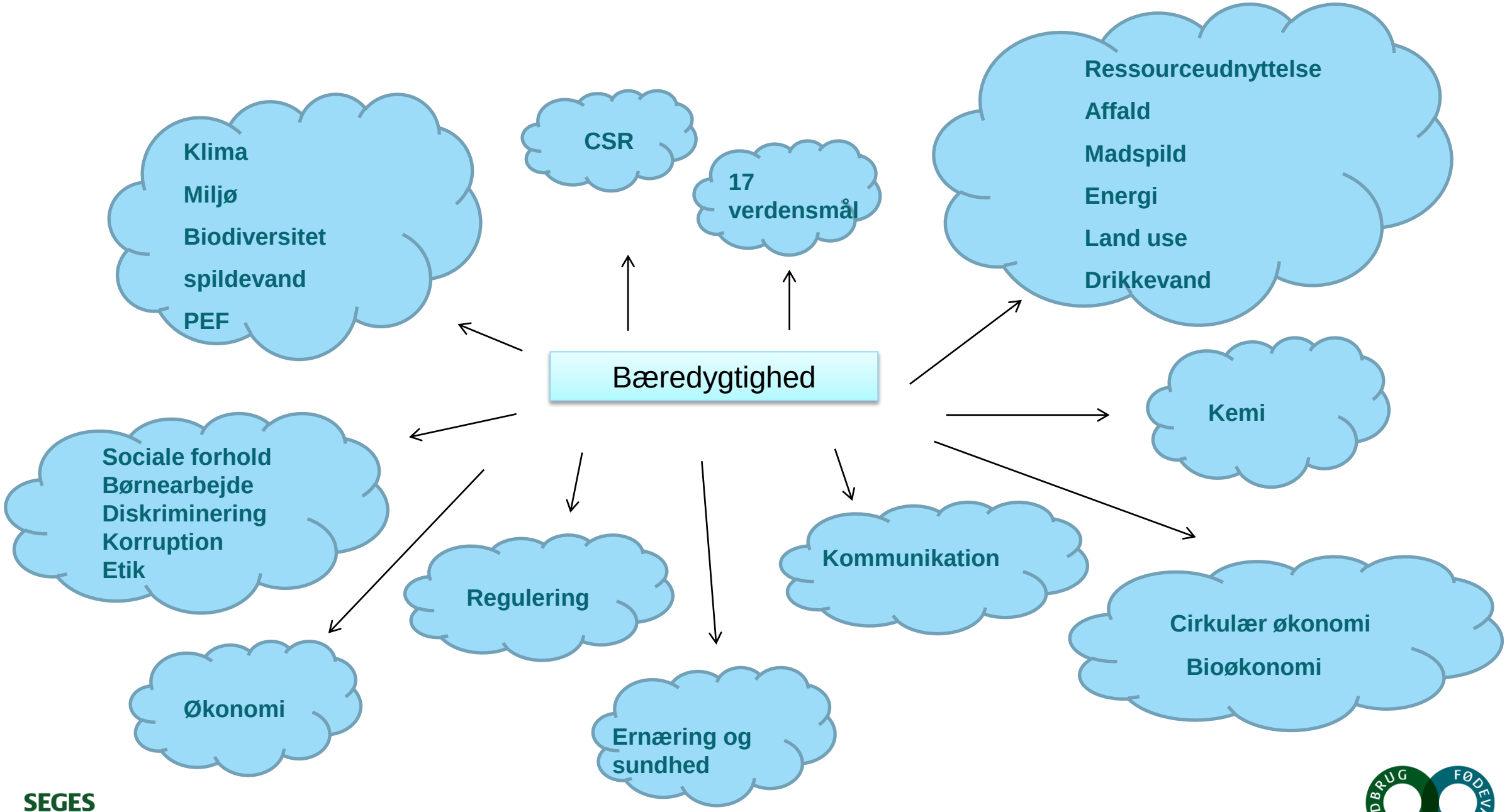
Klima
Miljø
Biodiversitet
spildevand
PEF
CSR
17 verdensmål
Ressourceudnyttelse
Affald
Madspild
Energi
Land use
Drikkevand
Bæredygtighed
Kemi
Sociale forhold
Børnearbejde
Diskriminering
Korruption
Etik
Regulering
Kommunikation
Cirkulær økonomi
Bioøkonomi
Økonomi
Ernæring og sundhed

SEGES

- *Fødevaresikkerhed*
- *Dyrevelfærd*
- *Miljøhensyn*
- *Mælkens sammensætning*

Stats-kontrolleret økologisk

- Drejebog for udvikling af frivilligt certificeringsprogram for bæredygtighed i svinesektoren

FAIRTRADE

Bedre Dyrevelfærd

?

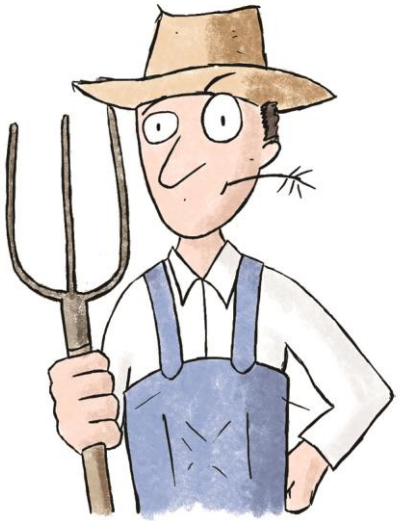

coop ÄNGLAMARK

RISE

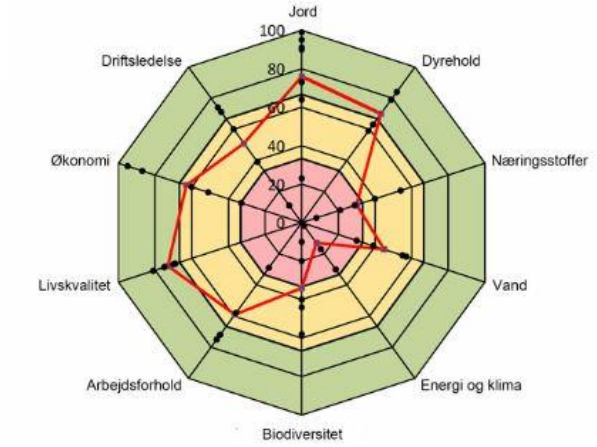

working with the Carbon Trust
100g CO2

SEGES

LANDBRUG FØDEVARER

Bæredygtig ressourceanvendelse

Af Tommy Dalgaard, Aarhus Universitet, Institut for Agroøkologi, Foulum

Temamøde om bæredygtighed på bedriftsniveau og anvendelse af RISE som redskab til bæredygtighedscheck.
Tirsdag den 13. oktober kl. 13-16. Hos SEGES/Landbrug og Fødevarer, AGRO-FOOD PARK 15, Skejby

AARHUS UNIVERSITET

Indikator-træ

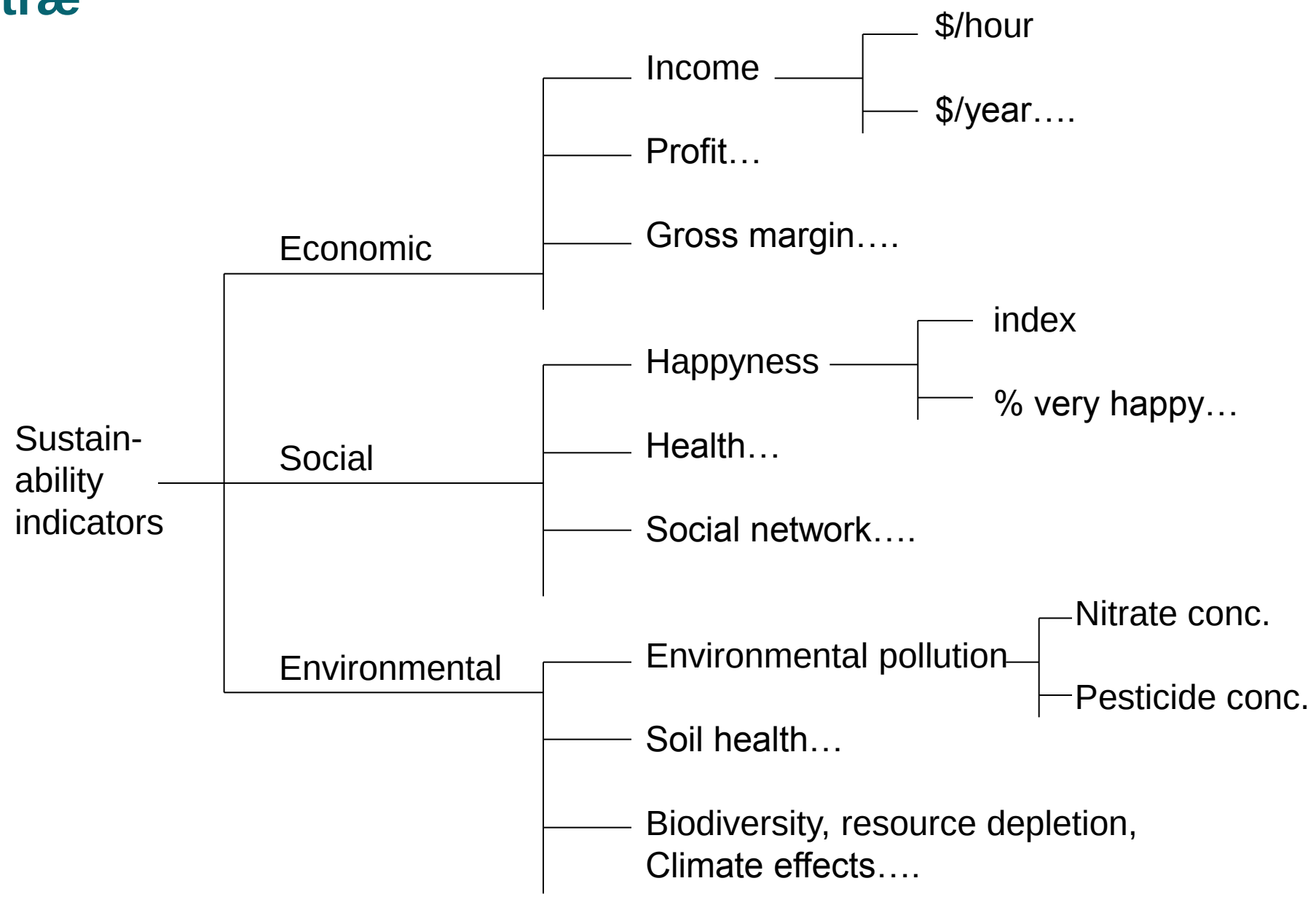

N fodaftryk

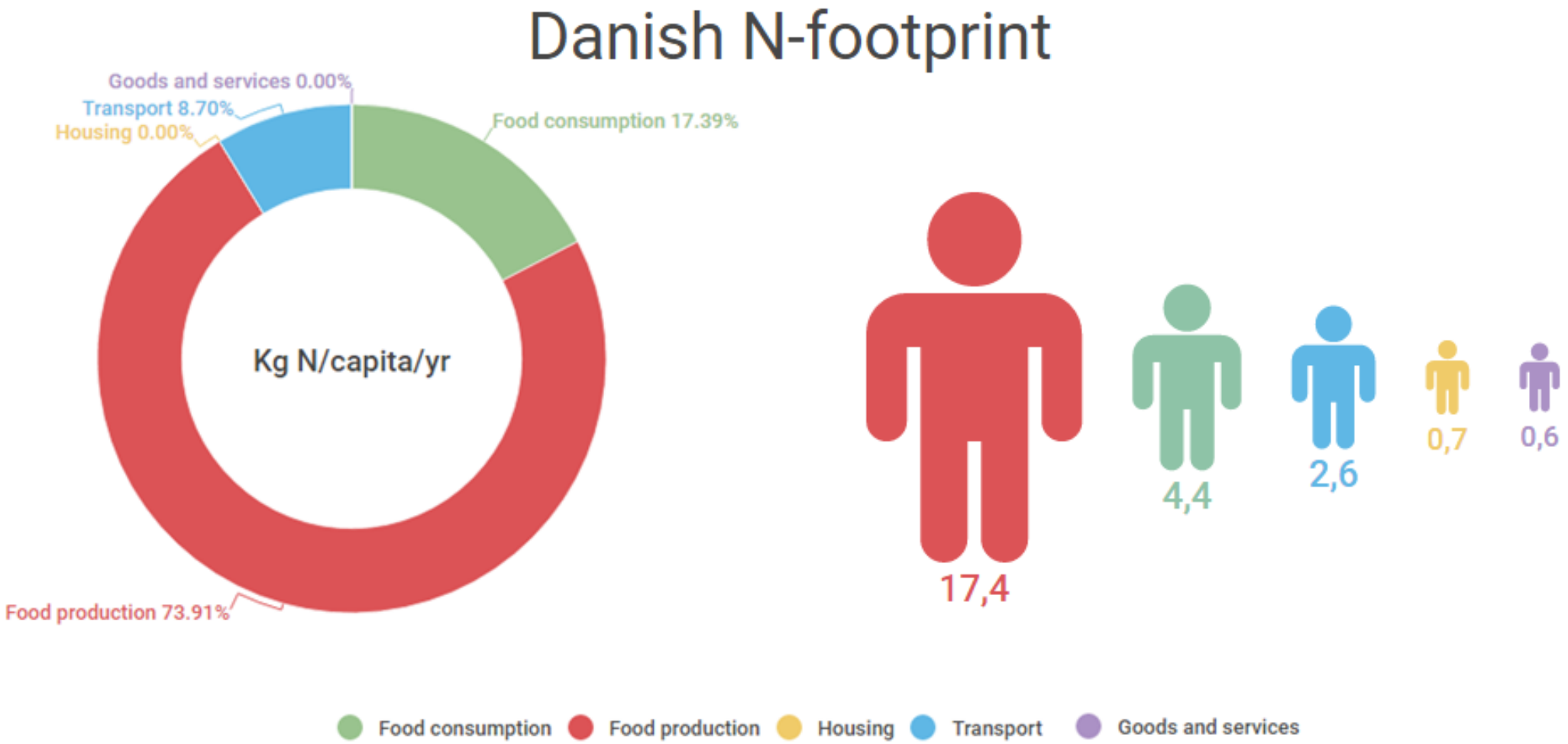

Foreløbige resultater fra: Graversgaard, Dalgaard et al. (2016) The preliminary Danish nitrogen footprint - Applying nitrogen footprints and using policy scenarios to change behavior. INI2016, Melbourne, Australia.

Stor forskel på bedriftstyper

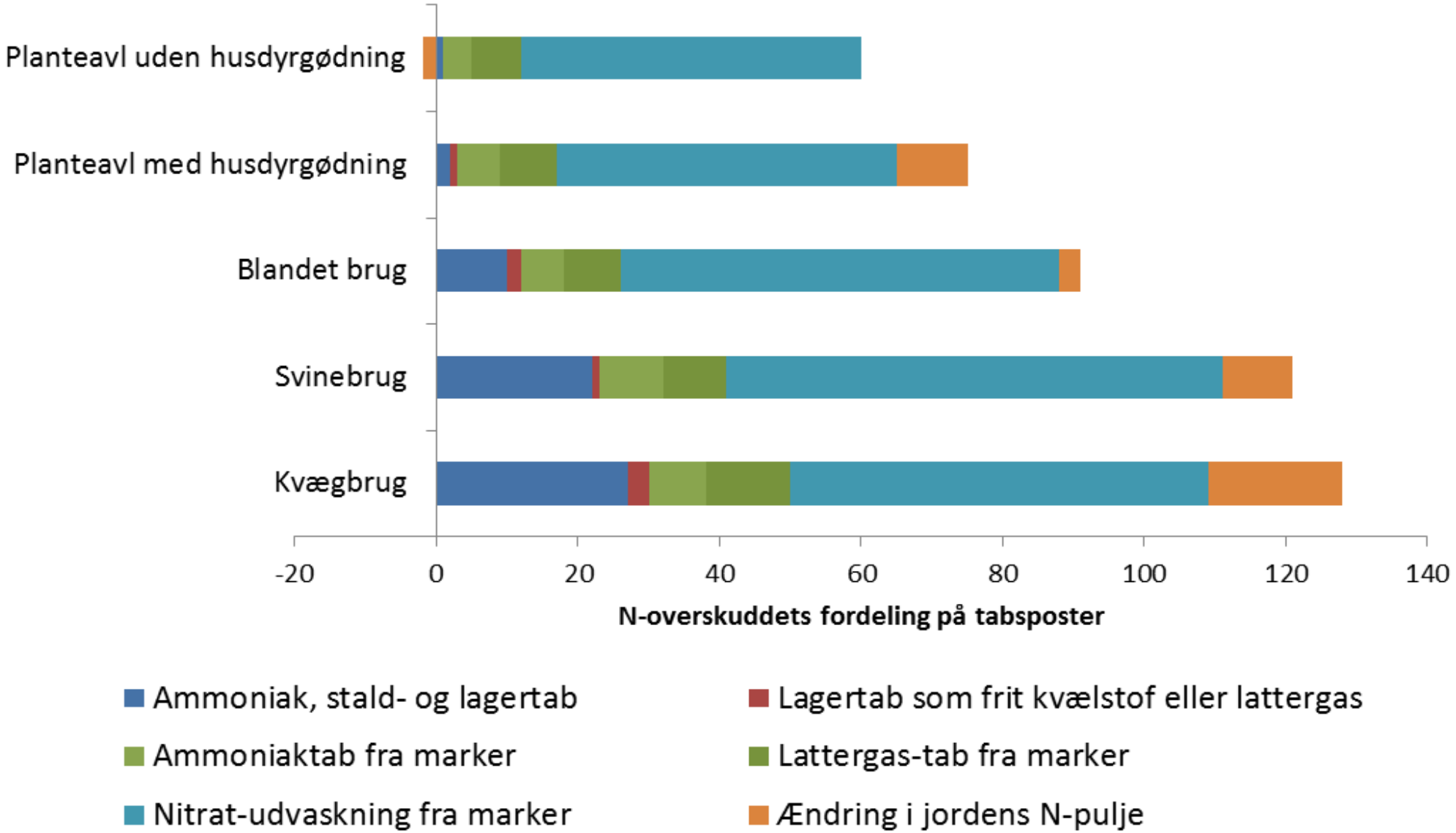

Dalgaard *et al.*
Env. Pollution 159 (2011)

22 økologiske malkekvægs-bedrifter 2011-2015

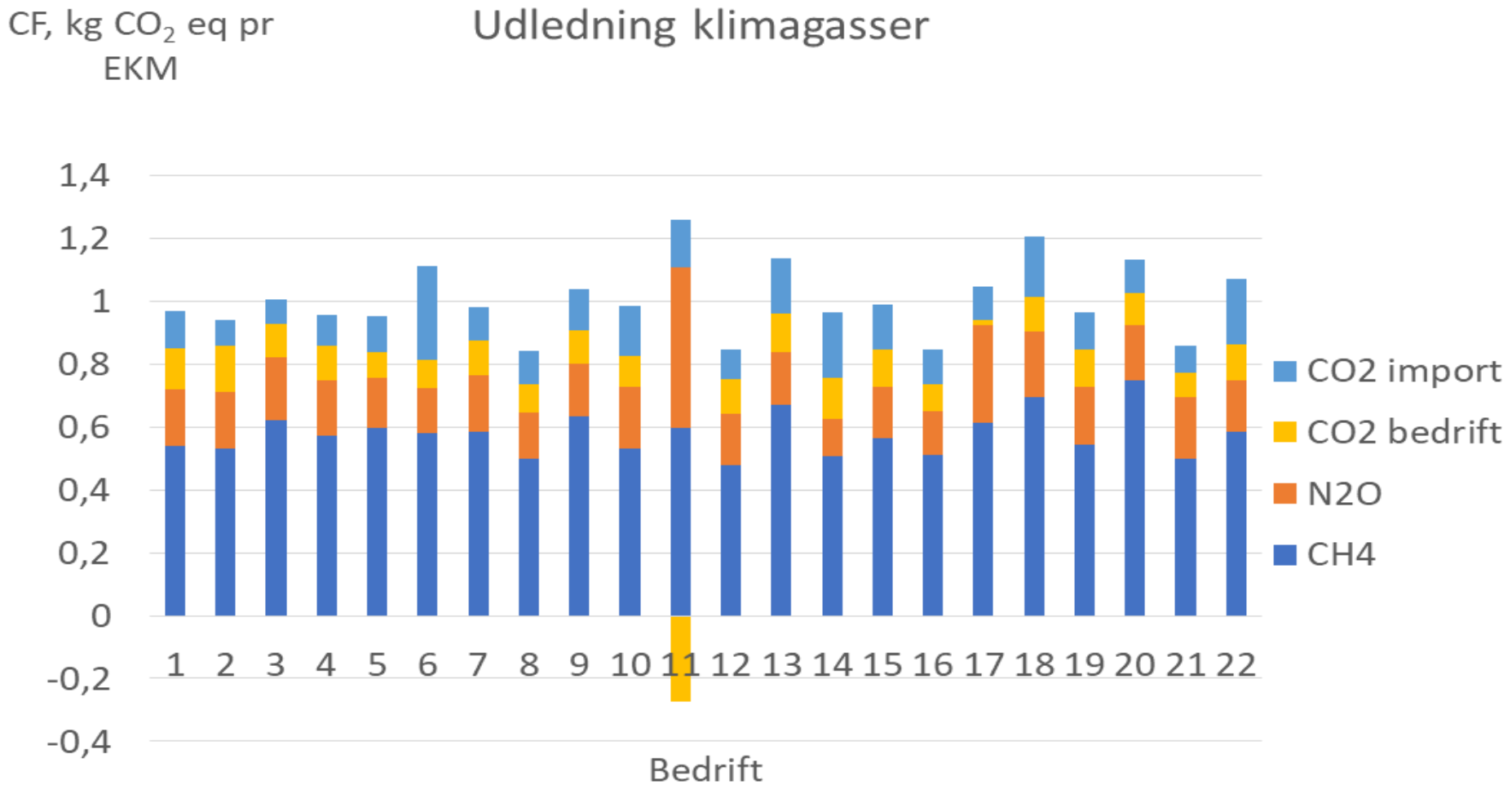

Data fra Arlas Klimatjek

Benchmarking

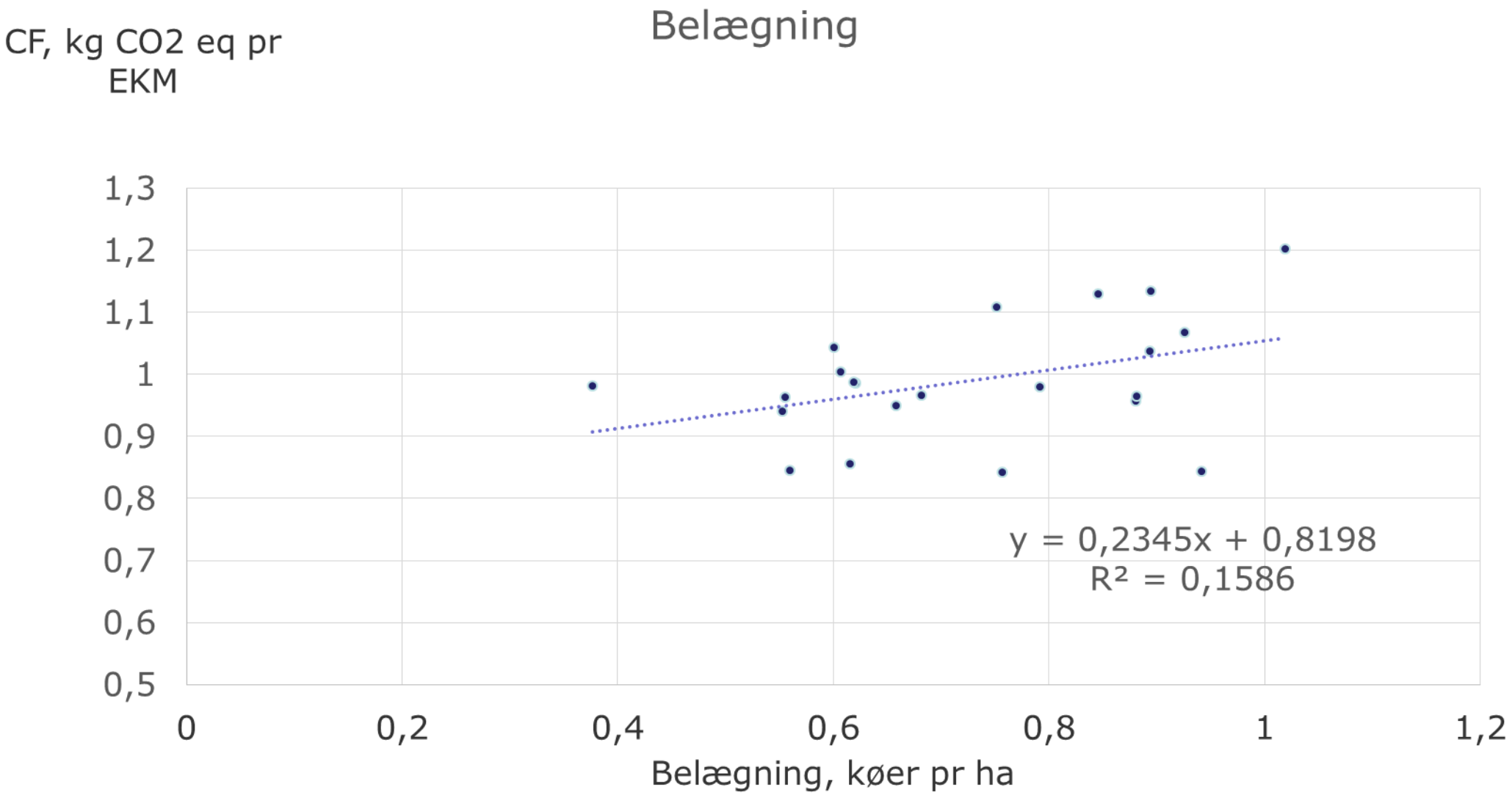

Benchmarking

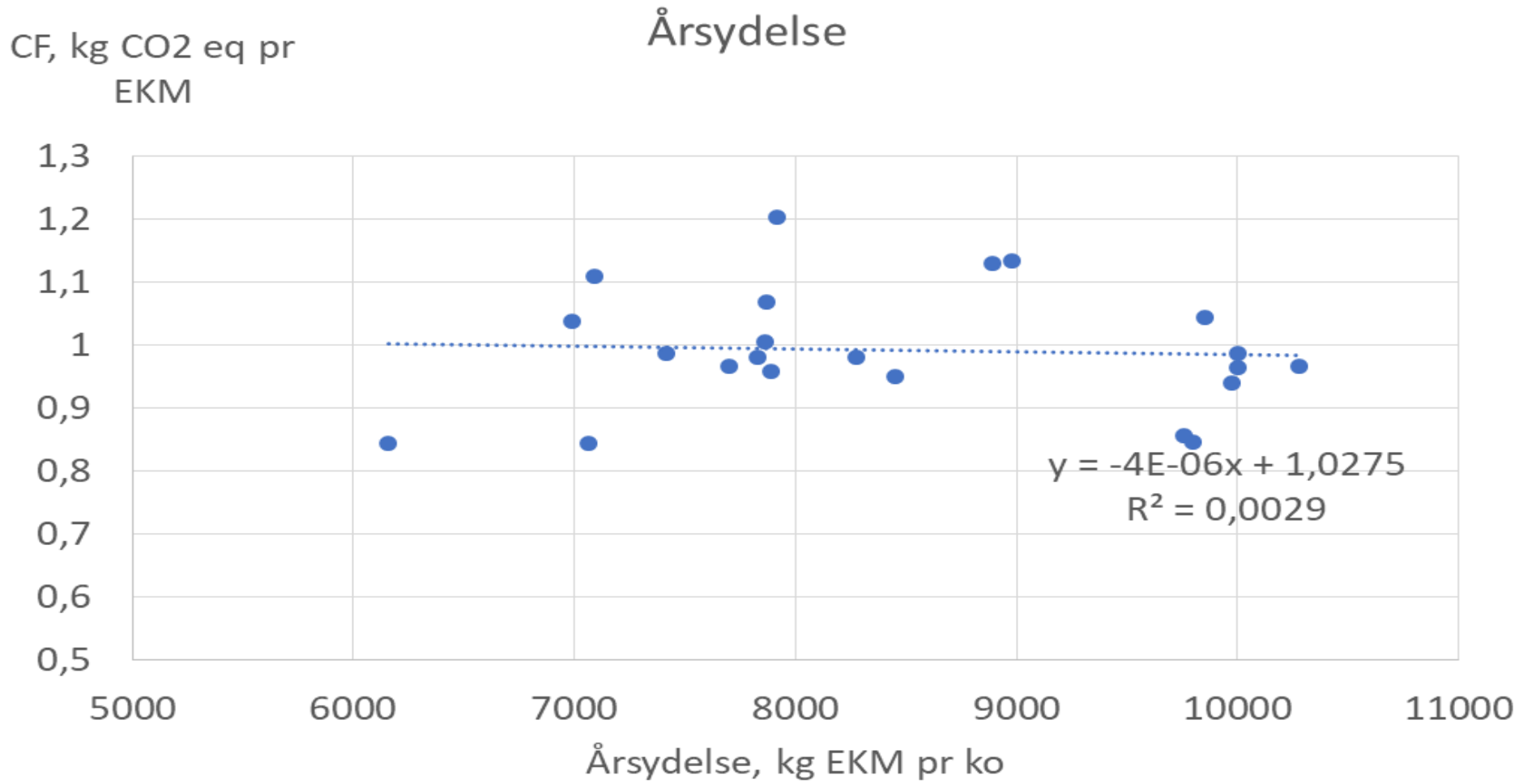

Benchmarking

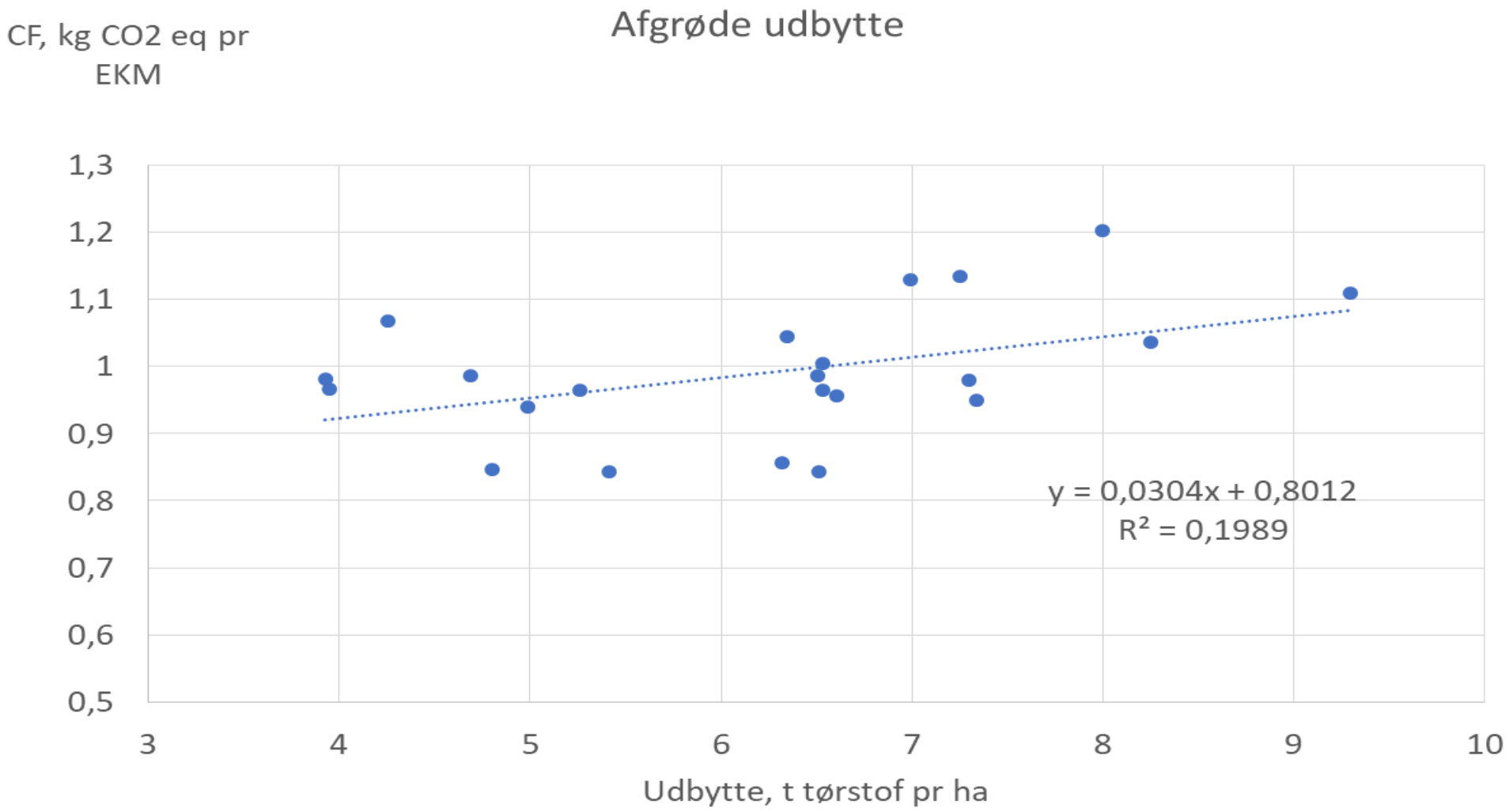

Benchmarking

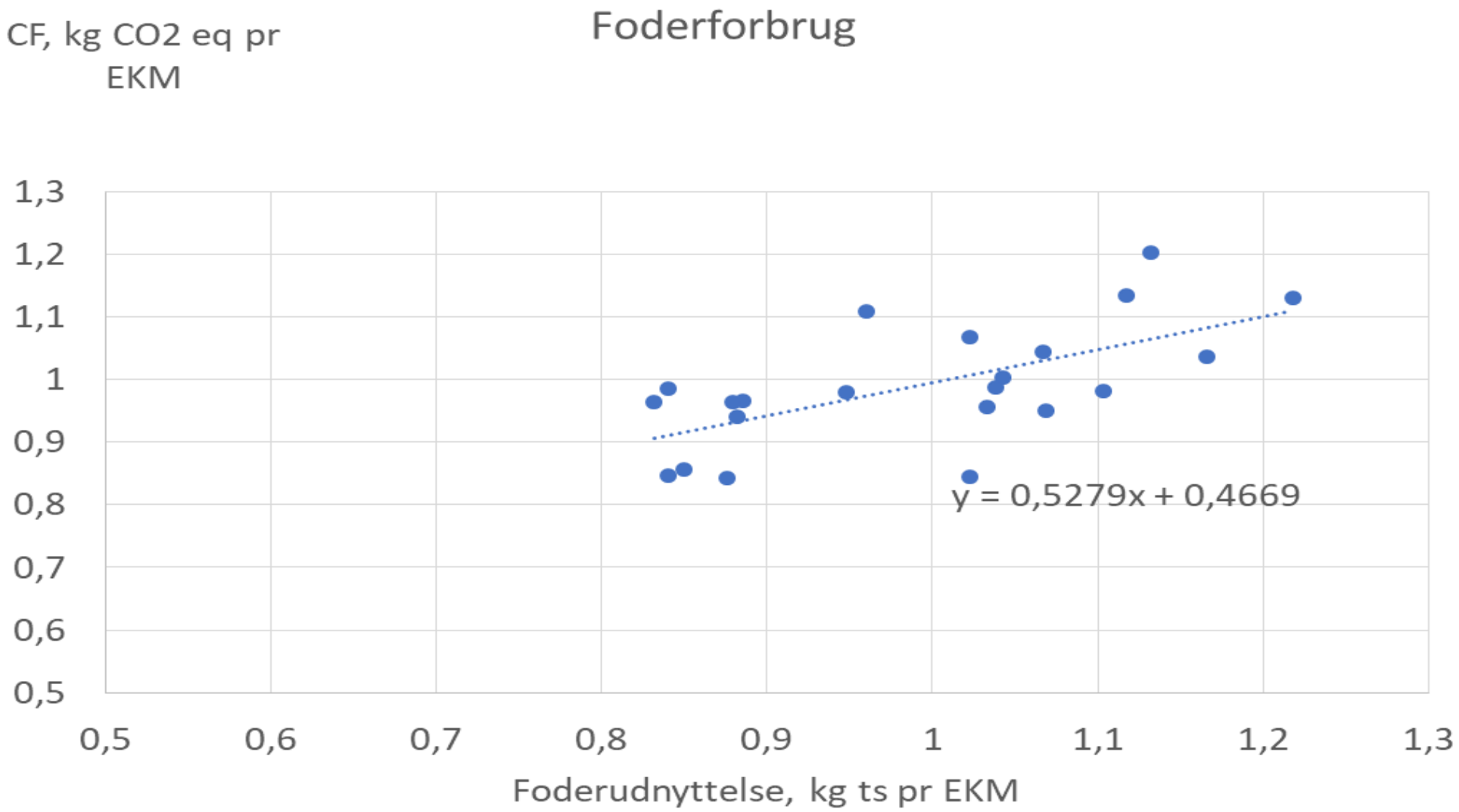

Benchmarking

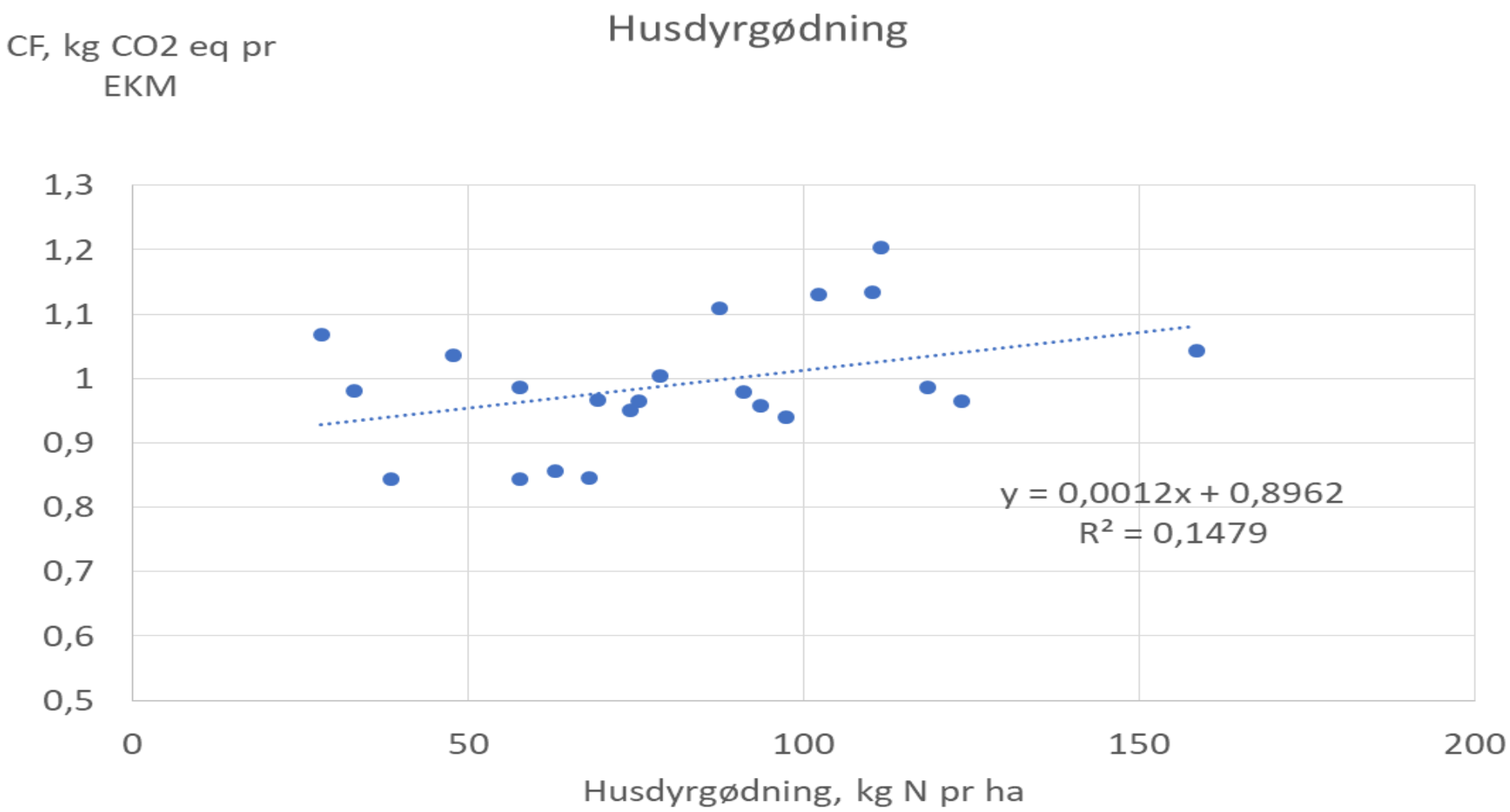

Benchmarking

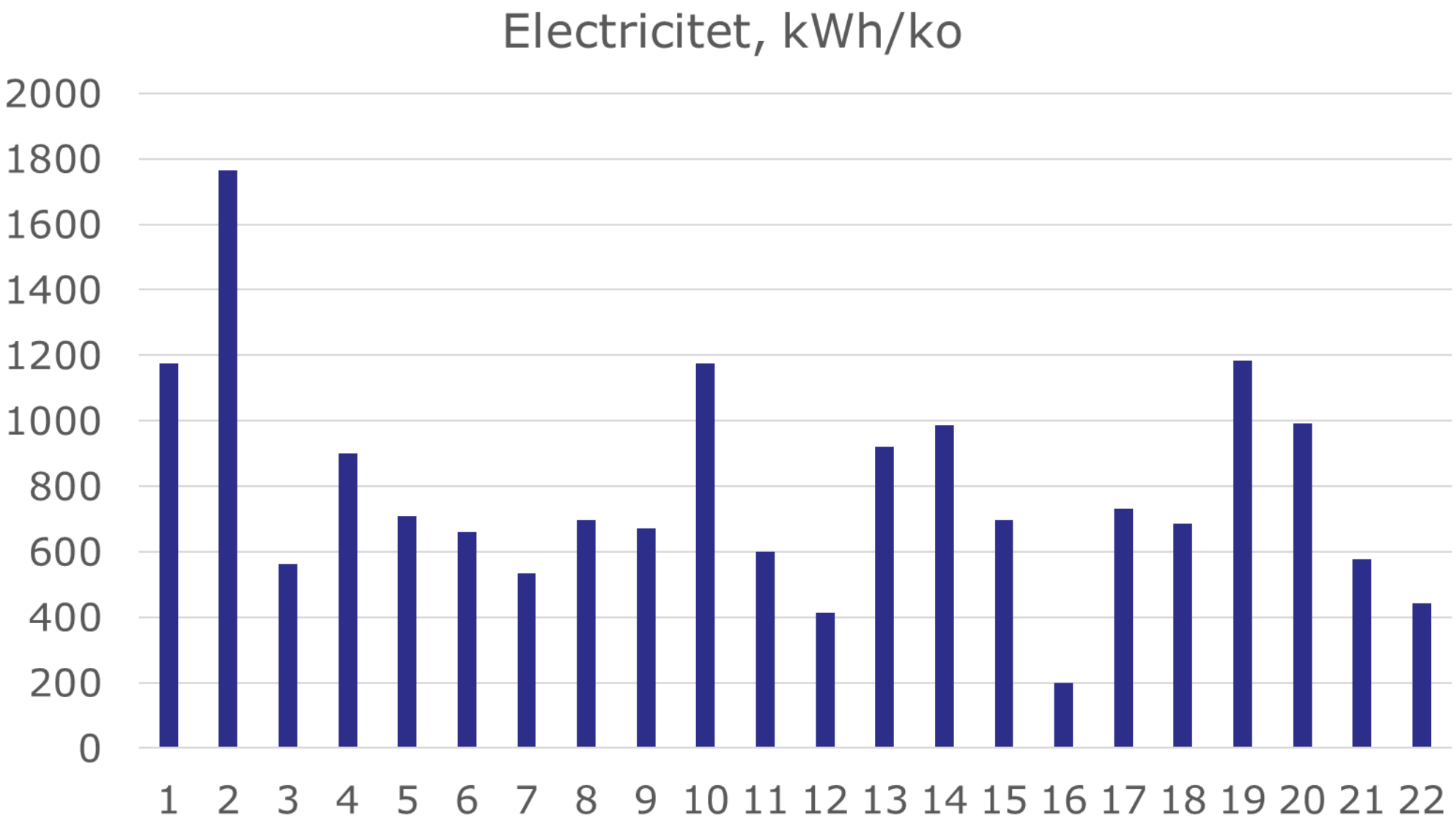

Benchmarking

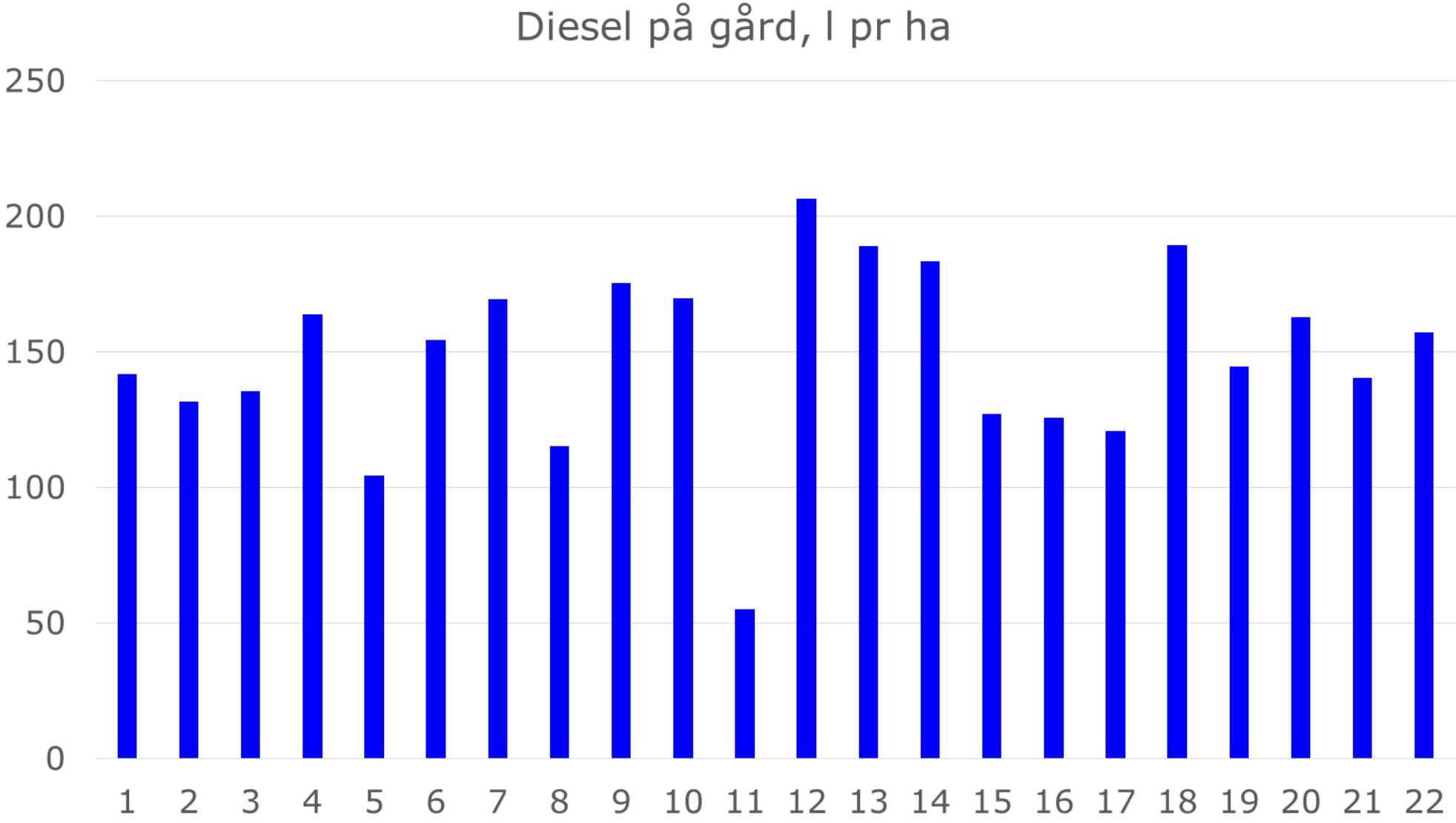

LandboSyd

Et naturligt valg for det professionelle landbrug

- **Brugen af RISE på parameterniveau og opfølgning på resultaterne – 3/10/2017**

- v./ Økologichef Poul Erik Nielsen, LandboSyd

RISE

- Response Inducing Sustainability Evaluation
- RISE definition på bæredygtighed:
  - ”Et landbrug er bæredygtigt, hvis det giver tilstrækkeligt afkast, er miljøvenligt og giver gode livsvilkår for dem, der ejer og arbejder på bedriften”.

I Praksis:

- Forud for mødet: Årsrapport, mark- og gødningsplan, markkort og jordprøver.
- Rundtur på bedriften.
- SWOT-analyse.
- Interview og aftaler for det videre forløb – 3-4 timer.
- Analyse og opfølgning.
- Rapport.
- Forklaringer og fortolkninger.
- Konklusioner.
- Anbefalinger.

BRUG AF RISE PÅ PARAMETERNIVEAU

- Jord
  - Jord management
  - Planteproduktivitet
  - Organisk stof i jorden
  - Reaktionstal
  - Jorderosion
  - Jordkomprimering
- Husdyr
  - Husdyr management
  - Husdyrproduktivitet
  - Mulighed for naturlig adfærd
  - Dyrevelfærd
  - Husdyrsundhed

BRUG AF RISE PÅ PARAMETERNIVEAU

- Næringsstoffer og miljøbeskyttelse
  - Materialeflow
  - Gødskning
  - Plantebeskyttelse
  - Luftforurening
  - Jord- og vandforurening
- Vandforbrug
  - Vand management
  - Vandforsyning
  - Intensitet af vandforbrug
  - Kunstvanding

BRUG AF RISE PÅ PARAMETERNIVEAU

- Energi og Klima
  - Energi management
  - Energiintensiteten i landbrugsproduktionen
  - Drivhusgasbalance
- Biodiversitet
  - Biodiversitets management
  - Naturområder med høj naturværdi
  - Landskabskvalitet
  - Produktionsintensitet
  - Mangfoldighed af landbrugsproduktionen

BRUG AF RISE PÅ PARAMETERNIVEAU

- Arbejdsvilkår
  - Personaleledelse
  - Arbejdstid
  - Sikkerhed på arbejdspladsen
  - Løn og indkomstniveau
- Livskvalitet
  - Beskæftigelse og uddannelse
  - Økonomisk situation
  - Sociale relationer
  - Personlig frihed og værdier
  - Sundhed

BRUG AF RISE PÅ PARAMETERNIVEAU

- Økonomi
  - Likviditet
  - Indtjening
  - Økonomisk sårbarhed
  - Gældsætning
  - Evne til at forsørge husstanden
- Bedriftsledelse
  - Mål, strategier og implementering
  - Adgang til information
  - Risikostyring
  - Robuste relationer

EKSEMPEL PÅ EN HANDLINGSPLAN

Område	Problem	Prioritet - Landmand	Prioritet- Rise	Tidshorisont	Yderligere INFO
1	Jordprøver udtages – mulighed for en mere præcis tildeling af gødning/kalk	+++	+++	Forår 2015	
1	Andel af organisk stof kunne hæves ved f.eks. at inddrage flere efterafgrøder i sædskiftet	+++	+++	2014-2015 er igangsat	
3	Indkøb af foder kunne være mindre? Dyrkning af hestebønner	+++	++	2014	I 2014 er hestebønner med i markplanen
6	Mangfoldighed i landbrugsproduktion. Dyrkning af gamle kornsorter Biavl	+ + +	++ ++ ++	2015	
10	Bedriftssamarbejde Bytning af jord Råvareindkøb Maskiner Bygninger Arbejdsstyrke	+ + - - - -	++		Problematisk at finde samarbejdspartnere

RISE SOM STRATEGIVÆRKTØJ

Grøn: 1. analyse; Blå: 2. analyse; Rød: Gennemsnit

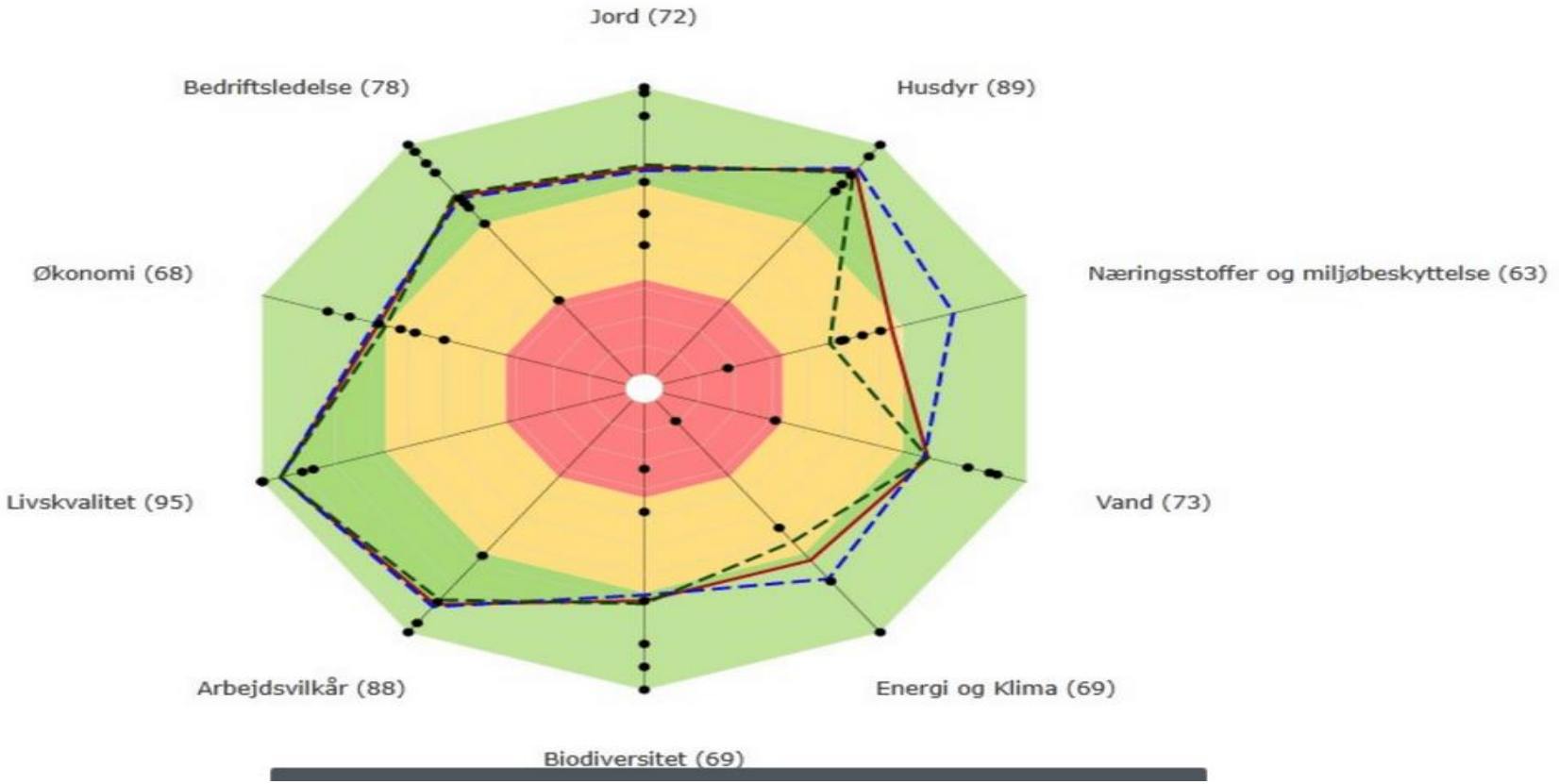

HVAD ER SKET FRA ANALYSE 1 TIL 2?

- En stigning på fem områder, et område er uændret, mens fire områder er faldet beskedent.
- Det er især udbytterne i marken, der er steget.
- Der er til gengæld observeret jordkomprimering.
- Næringsstofbalancerne er forbedret.
- Det økonomiske resultat er forbedret.
- Der er indgået flere samarbejder.

OPFØLGNING PÅ STRATEGIRÅDGIVNING

- Opfølgning på handlingsplaner.
  - Øget egenkapital.
  - Opstart af HR-forløb.
  - Involvering af ægtefælle i den daglige drift.
  - Uddelegering af ansvar til markmand.

HVORNÅR RYKKER RISE MEST?

- Når landmanden er motiveret og forandringsparat.
- Når ægtefællen eller medarbejderne deltager i analysen. De ser som regel anderledes på mange ting end driftsleder.
- RISE er et eminent holistisk udgangspunkt for en strategiproces.

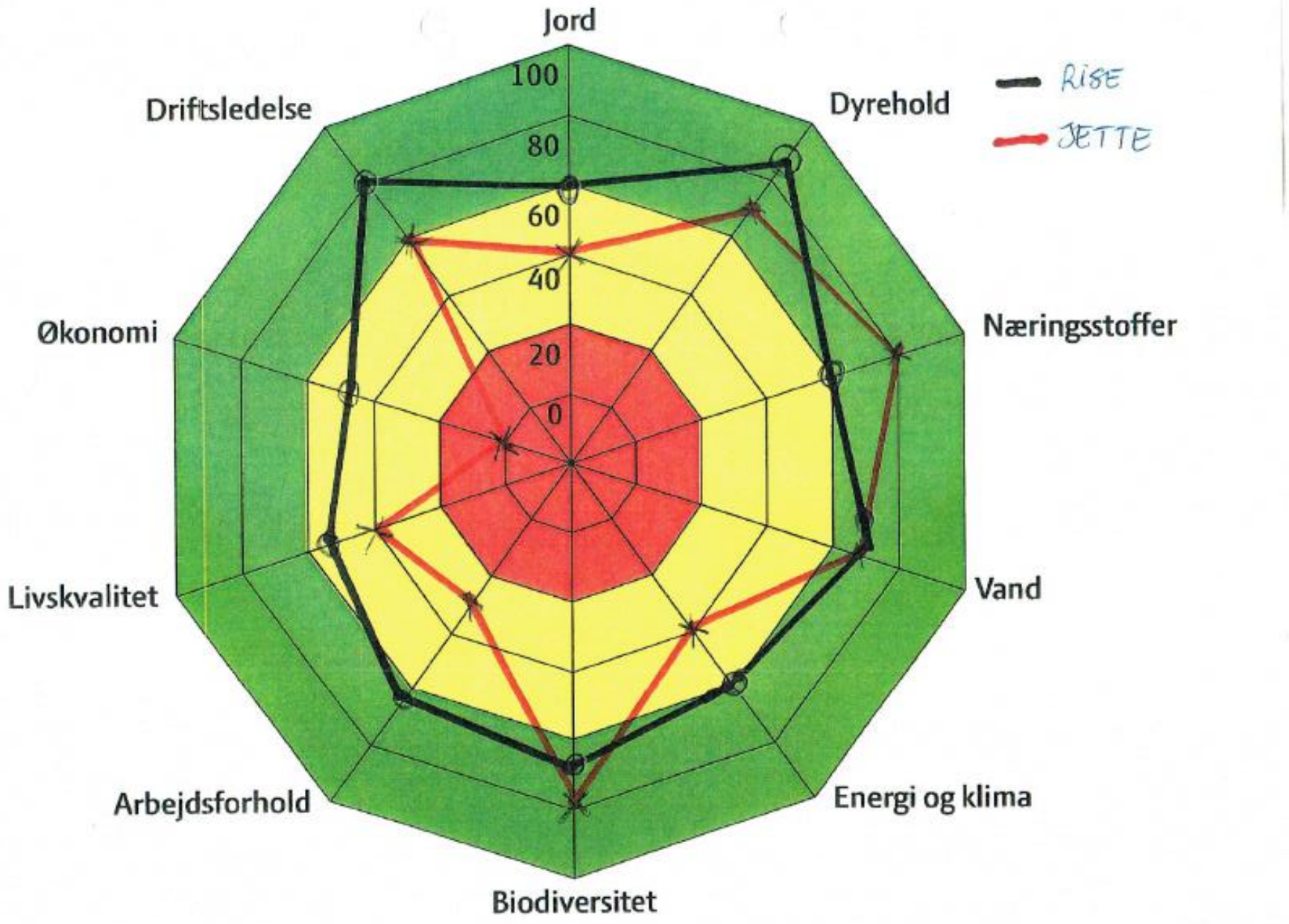
Jord
100
80
60
40
20
0
Dyrehold
Næringsstoffer
Vand
Energi og klima
Biodiversitet
Arbejdsforhold
Livskvalitet
Økonomi
Driftsledelse
RISE
JETTE

SEGES

Status og den videre metodeudvikling af RISE

Frank Oudshoorn

Specialkonsulent Økologi-Innovation
Koordinator for faglig arbejdet med bæredygtighed

SEGES

Status

Der blev igangsat en kompetenceudvikling blandt konsulenter i hvordan man kunne vurdere bæredygtighed og arbejde med vurderingen i rådgivningen.

Fundet en metode der kunne bruges, RISE
Tilpasset normer som grundlag og oversat tekst og figurer
Uddannet 7 certificerede konsulenter og en par mere på vej
Arbejdet med RISE som strategisk rådgivningsredskab 2015-2016.
Arbejdet med at undersøge om RISE kunne bruges i markedsføring, (Gustaf Bock, Leif F. Jørgensen)
Arbejdet med at forbedre klimadelen af RISE via integration af klimatjek, også i 2018.
Lavet ca. 150 RISE analyser mellem 2014 t/m 2017 på økologiske bedrifter

Udsagn:

”Flere af emnerne er jeg aldrig blevet spurgt om. Og jeg har heller ikke tænkt over det før”
”Det giver stof til eftertanke”
”Nu ved jeg, hvor jeg står mht. bæredygtighed”
”Det er troværdigt”
”Det meste er relevant. Noget er irrelevant”
”Analysen er kun første trin”
”Den er god at komme videre på (fokus)”
“Det er ren pleje af vores image”

SEGES

Evaluering

Hvad er du mest optaget af:

kulstofbinding
livskvalitet
økonomi
gylle
markedskræfter som ikke er bæredygtigt
sammenspillet mellem tema og subtema
næringsstof balance
klima
driftsledelse
produktivitet

Hvad var nyt for dig:

Det personlige
Livskvalitet
Generationsskifte
Klima
Biodiversitet
Økonomisk levedygtighed

Hvordan virker metoden

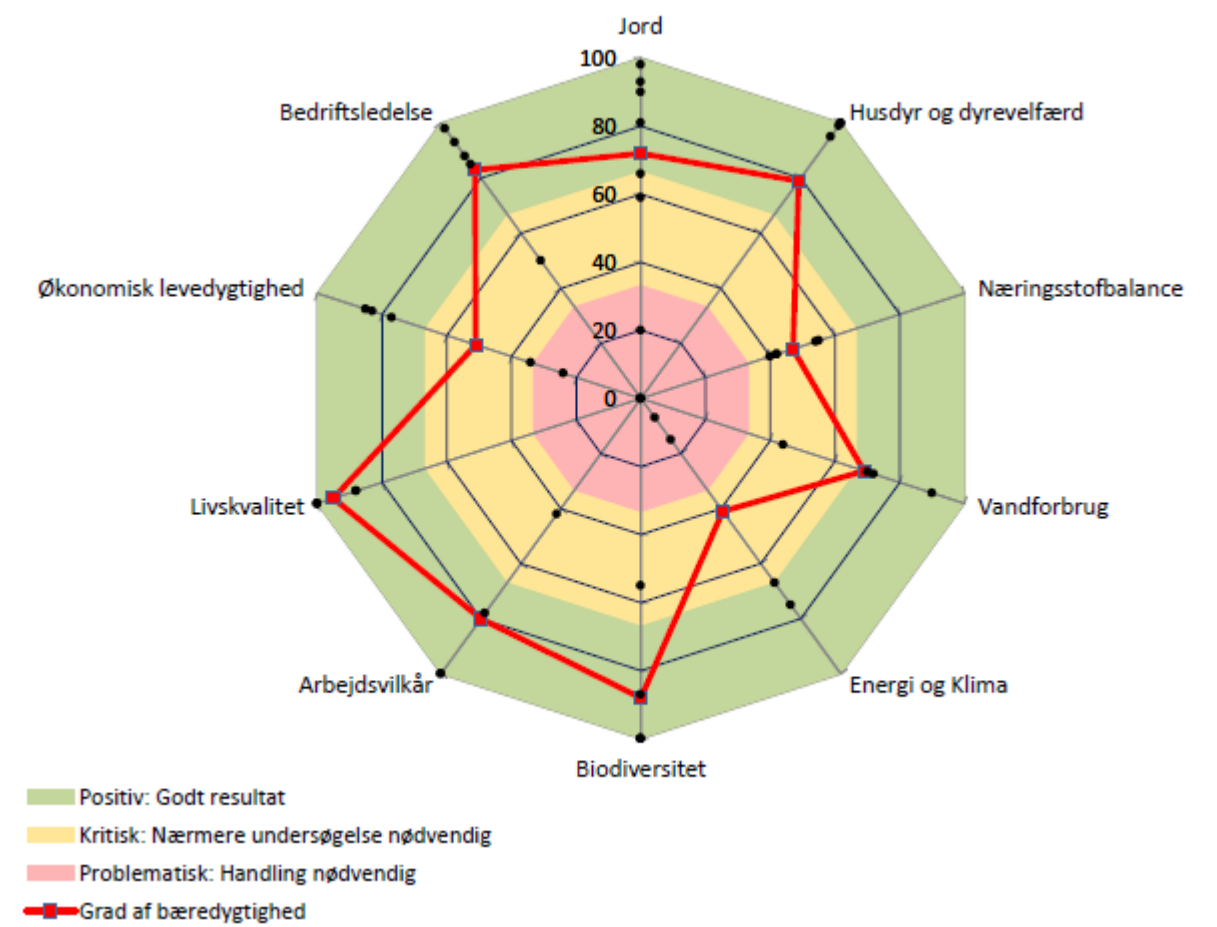

10 temaer

47 Parametre

Relativ score

Mulighed for andre analyser

Table 7. Sustainability performance on the theme biodiversity and related sub-themes for the vegetable, dairy, pig and poultry sector (median, min-max).

	Vegetables	Dairy	Pigs	Poultry	P-value
6. Biodiversity	76 (69-91)	76 (56-92)	72 (57-85)	67 (49-82)	0.468
6.1 Plant protection management	100 (82-100)	100 (90-100)	100 (100-100)	100 (83-100)	0.142
6.2 Ecological priority areas	100 (45-100)	100 (23-100)	100 (41-100)	100 (40-100)	0.943
6.3 Intensity of agricultural production	81 (51-93)^{ab}	88 (81-95)^{a}	69 (59-82)^{b}	64 (47-72)^{b}	0.000
6.4 Landscape quality	70 (50-90	65 (20-100)	60 (10-100)	63 (15-100)	0.812
6.5 Diversity of agricultural production	68 (48-90)^{a}	46 (29-71)^{bc}	48 (35-57)^{b}	32 (18-52)^{bc}	0.005

$^{a\text{-}c}$ Different superscripts indicate significant differences between sectors ($P < 0.05$)

Livskvalitet

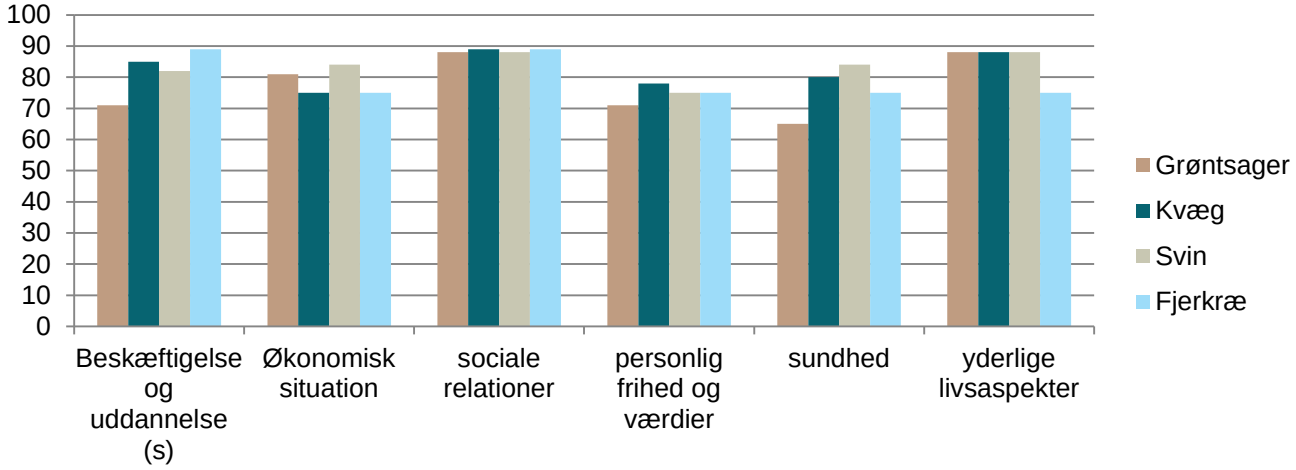

Arbejdsvilkår

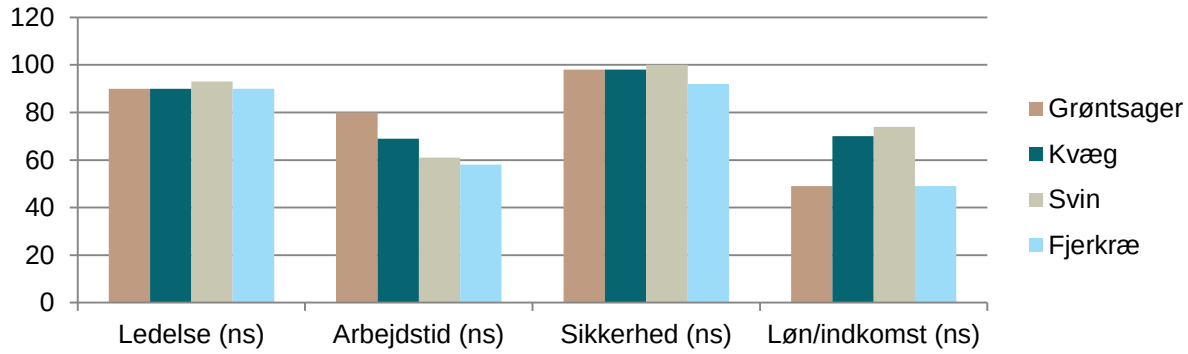

Status 3, 2018-

Finasiering fået til at kunne lave direkte data input fra driftsregnskab og mark-online
Mange spørgsmål kan besvares ved at se i årsrapporten eller markplanen

Finansiering fået til at forankre RISE værktøjet i faglig rådgivning ud fra katalog med redskaber, fx beslutningsstøtte (efterafgrøder), strategisk (simherd eller klimatjek), økonomisk (benchmarking nøgletal), overvågning (DMS).

Søges om tilskud til konkret 100 ØKO RISE analyser også i 2018, med ny model med brugerfinansiering

Søgt om at kunne udvikle undervisningsmateriale om bæredygtigheds analyser til landbrugsskoler

Søgt om H2020 midler til at vurdere om problematiske input fx konventionel gylle kan erstattes (system analyse)

2018-

Fortsat, udvikling

Arbejder med at forbedre klimadelen: LCA beregninger som direkte input

Kommet et forslag til at forbedre dyrevelfærd (nu baseret på ydre forhold), men vi vil gerne have selve målinger på dyr med.

Vi vil gerne kunne udbyde RISE på samme vilkår til alle landbrug

Konklusion

RISE give et godt grundlag til at arbejde videre med bæredygtighed

RISE kan bruges til management og strategi

RISE kan og skal integreres med DLBR rådgivning

RISE kan forbedres på udvalgte områder, fx klima, dyrevelfærd

Balance mellem præcision og tidsforbrug skal findes

STØTTET AF
fonden for
økologisk landbrug